מגנזי המלך

עובדות מוכיחין, שסיפר רבינו בנועם שיחין, בסעודתא דחקל תפיחין

פרשת וארא תשפ"ב לפ"ק
| גליון כ"ז |

סיפורי קודש שסיפר כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א על

הגה"ק המהר"ם שיק זי"ע

יומא דהילולא קדישא א' שבט

ס'איז היינט דעם מהר"ם שיק'ס יארצייט (א' שבט).

דער זיידע ז"ל דער ייטב לב האט עם מספיד געווען, ער האט געזאגט ביים הספד 'ויאמר ה' אל משה בא', אזא מליצה ער האט דאך געהייסן 'משה'.[1]

זייער שטארק איז געווען זיין ידידות מיטן מהר"ם שיק.[2] ער פלעגט נאכזאגן פאר זיינע תלמידים חידושים פון ייטב לב.[3] דער מהר"ם שיק האט אויך געשיקט זיינע תלמידים צום ייטב לב.[4]

דעמאלטס איז געווען רבי שמעלקא סעלישער, זיי זענען געווען די דריי גדולים אין דעם געגענט, חוסט, סעליש, סיגעט, האט דער ייטב לב געזאגט 'ווילאנג רבי שמעלקא סעלישער האט נאך געלעבט זענען מיר געווען ווי א סגול, ווען ער איז נסתלק געווארן זענען מיר געבליבן א צירי, יעצט אז דער חוסטער רב איז נפטר געווארן בין איך געבליבן אליינס א חיריק'.[5]

דער מהר"ם שיק איז געווען א תלמיד פונעם חתם סופר, ווען דער מהר"ם שיק איז געווען א בחור און דער חתם סופר האט אים ארײן גערופן אמאל און געזאגט אז ער וויל אים נעמען פאר אן איידעם, האט ער זיך אנגערופן, איך הייס דאך אזוי ווי דער רבי הייסט, נאכדעם ווען ער איז ארויס געגאנגען האט ער זיך איבער געטראכט, האט ער געזאגט אזוי צו זיך, איך פארשטיי נישט, דער רבי האט דאך דאס געוואוסט ווי אזוי איך הייס נו אפע"כ האט ער מיר דאס געפרעגט, איז ער צוריק געקומען צום רבי'ן, און זאגט אים 'דער רבי האט דאך דאס געוואוסט כ'האב נישט געדארפט

---

1 עיי' בס' אלף כתב (אות קפ"ו) שג"כ מביא שבפסוק הנ"ל פתח הרה"ק הייטב לב הספידו. ועי' עוד שם בשם הגה"צ מבעסערמין זצ"ל שהיה מתלמידי המהר"ם שיק שהרה"ק הייטב לב היה המספיד הראשון, ובתו"ד פירש הפסוק שבת משוש לבינו נהפך לאבל מחולינו, כי בשב"ק הגיע טעלעגראם לס'יגעט להודיע מפטירתו של המהר"ם שיק זצ"ל ושבת הוא מסוגל לכפרת עוונות כידוע, והוא מחילה של שמחה, ופטירת צדיק הוא ג"כ מכפרת עוונות אבל היא מחילה של צער ל"ע, וזש"ה הפסוק שבת משוש לבינו, שבשב"ק המחילה הוא בשמחה, נהפך לאבל מחולינו, אבל ע"י פטירת צדיק המחילה הוא באבל.

ועי' בס' דרכי משה החדש (עמ' פ"ח) שהרה"ק הייטב לב אמר בשעת הספידו ממשה (החת"ס) ועד משה (המהר"ם שיק) לא קם כמשה. וכן עשה אותו שליח למעלה שימליץ על כלל ישראל כאשר עשה עד הנה בחיים חיותו, וקרא לו 'הייליגער חוסטער רב', עיי"ש.

ועיי' בס' נפש יהונתן (פר' וארא- ופר' שופטים) מביא ד"ת ממה שדרש רבו הק' הייטב לב זי"ע לפני מיטתו של הגה"ק המהר"ם שיק זצ"ל בענין שכאו"א מישראל צריך לעשות לעצמו גדרים וסיגים, וז"ל ...עפי"מ ששמעתי מפה קדשו של רבינו בעמ"ח ספה"ק ייטב לב זלה"ה בעמדו על מיטתו של המהר"מ שיק זלה"ה להספיד אותו.... עיי"ש באריכות.

2 עיי' בס' אלף כתב (אות צ"ט) שמביא שפע"א היה הרה"ק הייטב לב בחוסט על שב"ק, והתפלל בבית מדרשו של המהר"ם שיק וכיבדו להתפלל לפני התיבה, ואח"כ הזמינו לביתו לקידושא רבא, ועיי"ש הד"ת שאמר המהר"ם שיק מענין צדיקים נגלים וצדיקים נסתרים..

3 ע' בס' שאול בחיר ה' (בהקדמה) כי בשיעור חומש רש"י שהי' המהר"ם שיק לומד עם תלמידיו הי' מזכיר בתוך הדברים הרבה פעמים "דער סיגוטער רב זאל לעבן זאגט", עיי"ש.

4 יסופר כי סביבות עיר חוסט מקום מגוריו של המהר"ם שיק היו הרבה ערים עם רבנים מפורסמים, אך המהר"ם שיק לא היה ניחא דעתי' שבחורי ישיבתו יסעו אצלם, אמנם כאשר רצו לנסוע לס'יגעט למרן הייטב לב שמח מאוד וחיזקם בדברים ובכל פעם שלח אתם פרוסת שלום מיוחדת להייטב לב וכמו"כ שלח הייטב לב בחזרה פרישת שלום להמהר"ם שיק.

ובס' שאול בחיר ה' מסופר שהגה"ק רבי שאול בראך ז"ל אבד"ק קאשוי הי' מתלמידי המהר"ם שיק, בהיותו שם בישיבתו בהיות כבן י"ג [ט"ו] שנה, חשק נפשו לנסוע למרן הייטב ליום שלש עשרה מידות, כי העבודה בסיגוט ביום י"ג מידות הי' איום ונורא, קמו בחצות הלילה, ואמרו כל ספר תהלים, והייטב לב היה הבעל תפילה, כשגמרו אמרו סליחות, ואח"כ התפללו שחרית, ואחר התפילה אמרו עוד הפעם כל ספר תהלים, אח"כ דרש הייטב לב בדברי התעוררות למשך כמה שעות, וכשגמר קרא הייטב לב בעצמו את סדר הקרבנות, אדהכי כבר הגיע זמן תפילת מנחה, וקראו ויחל, כי ישבו כולם בתענית, ובכן רצה הגה"ק רבי שאול בראך להיות בצל הייטב לב ביום זה, אך ידע ששיטת רבו המהר"ם שיק היתה שבחור צעיר צריך לישב וללמוד ולא ליסע לרבי, אבל כיון שהשתוקק כ"כ לנסוע, התאזר עוז ונכנס לרבו המהר"ם שיק, ושאל את חוות דעתו, ענה לו רבו "צום ייטב לב דארף צופארן יעדער וואס האט נאר א מעגליכקייט", כשיצא סיפר לחבריו מה שאמר לו רבו, ונכנסו עוד בחורים לבקש רשות, והוא נתן להם ברכת פרידה, וביקש שיזכירוהו אצל הייטב לב.

ופע"א כשבאו למרן הייטב לב שני בחורים תלמידיו של המהר"ם שיק מעיר חוסט, וטרם שנסעו אמר להם הייטב לב שיאמרו לרבם הרב מחוסט, שאם רוצה שיהיה לו שכן טוב (חוסט היא קרובה לס'יגעט) יתפלל עליו שישוב בתשובה שלימה...

5 עיי' בס' מבאר הצדיקים (ח"ב) בשם רביה"ק זי"ע שסיפר שבהלויית הגה"ק רבי שמעלקי מסעליש עמדו הייטב לב והמהר"ם שיק והגאון הקול ארי' זצ"ל, והמהר"ם שיק ביקש מהייטב לב שיאמר איזה חידוש, אמנם לא רצה, והקול ארי' אמר פלפול, וכשגמר נענה המהר"ם שיק, מיר האבן דאס געזעהן אין א רש"י, נענה הייטב לב לכן לא אמרתי חידושיי, כי ידעתי שליד הרב מחוסט אי אפשר לחדש דבר, ועיי"ש באריכות תוכן השיחה.

ועיין בס' זכרון למשה (עמ' ס"א) שפע"א ביקש הייטב לב מהגה"צ מבעסערמין שיביא לפניו את השו"ת מהר"ם שיק שעמד לפני הדפסתו, וכשהחזיר לו הכת"י אמר לו שישמע לעצתו למען כבוד רבו, ושישמיט ב' תשובות מפני שהם נגד מנהג העולם, ומי שלא הכירו מקרוב יחשוב שהוא היה ח"ו איזה מתחדש ומתחכם, וא' הוא תשובה שהשיב לא' שאינו אומר הזמר 'אתקינו סעודתא' אף שיסודתו בהררי קודש, אך רבו החת"ס ז"ל לא אמרו, ותשובה ב' על שכשהרבנית יולדת לא תלו בביתו הטבלאות של השמות הקדושים, והשיב ג"כ שכן ראה אצל רבו הנ"ל, והיות שמנהג העולם הוא להיפך אמר להשמיטם, ואכן הם הושמטו מהספר שו"ת, והם נדפסין בס' אגרות מהר"ם שיק (עמ' כ"ח) עיי"ש.

כל הזכויות שמורות ©

ענטפערן און איך בין מבטל דעתי, האט ער אים געענפערט ״האסט עס שוין ארויס געזאגט מיטן מויל...״.[6]

ער איז געווארן רב אין יערגן בחייו פונעם חתם סופר, ער איז געווארן רב אין יערגן ואס ס׳איז געווען א קליין שטעטל דארט, און ער האט געעפנט א ישיבה, ער האט געלערנט מיט בחורים.

יערגן איז נישט ווייט פון פרעשבורג, און דער חתם סופר איז אמאל אדורך געפארן יערגן, ער האט געקענט פארן זיך אפרוהען אויך קיין יערגן, אינדרויסן פון שטאט.[7] למעשה דעמאלט׳ס איז ער אדורך געפארן יערגן, האט ער געזאגט אז ער וויל זעהן זיין תלמיד וואס ער טוט, ס׳איז דאך נישט געווען קיין גרויסע שטאט יערגן, איז ער צוגעפארן אין ביהמ״ד און ער האט אים געטראפן לערנען מיט בחורים, דער מהר״ם שיק האט פארגעלערנט, און קיין טעלעפאן איז דאך נישט

6 ויש לציין שמרן החת״ס לקח לבתו מרת שמחה ע״ה כחתן את הגאון רבי משה לעהמאן זצ״ל שגם היה נקרא בשם משה.

ועי׳ בפתחי תשובה (אבהע״ז סי׳ ב׳ ס״ק ז) כתב בשם ס׳ כרם שלמה שבהיות הרב האי גאון רשכבה״ג מהרמ״ס (החתם סופר) אב״ד בכאן דרעזניץ עשה הלכה למעשה לשנות שם החתן מפני שהיה שמו כשם חותנו.

ובאגרות סופרים בכתב רבי שמעון סופר (סי׳ כ״ד בהערה) כתב שהחתם סופר קודם שנתקשרו בתו מרת שמחה עם חתנו רבי משה לעהמאן, ציוה לבנו רבי שמעון לאמר לו, שיוסיף לעצמו שם על שמו משה, ומאז הי׳ נקרא ״משה טוביה״.

ועצה זו כ׳ גם בשו״ת צמח צדק בשם הרה״ק הבעל התניא זצ״ל, ובשו״ת מהר״ם בריסק (ח״א סי׳ קכ״ט) מביא כן בשם הרה״ק משינאווא זצ״ל, וע״ע בשו״ת לבושי מרדכי (מהדו״ת או״ח סי׳ ק״ח).

אגב יש לציין שבס׳ חכמת אדם (כל קכ״ג סי׳ י״ג) מחדש שקפידת רבי יהודה החסיד היינו דווקא כשהם משולשים דהיינו א׳ ששמו ראובן וחתנו שמו ראובן לא יקח עוד חתן ששמו ראובן, ובתשו׳ אבני צדק (או״ח סי׳ כ״ח ואגה״ת סי׳ ד׳) מסכים בעצם לדבריו, אמנם בהגהות מהרש״ם מביא בשם הר״ש מבעלזא שהפריך סברא זו.

7 בשו״ת חתם סופר (אבהע״ז ח״ב סי׳ נ״ז) כותב מרן החת״ס לגיסו הגאון רבי שלמה אייגער, וז״ל: ״יקרת דברי קודשו הנחתים עד צאתי קרית חוצות, בשוקי בראי, לשאוף אויר צח, בסוף ימי הקיץ כדרכי, אז שעשעתי היום פה יערגן סמוך לפרעשבורג, וטיילתי בין ערוגת שושנים, שפתותיו נוטפות דברים עמוקים מדבש מתוקים, אלה התורות והחוקים...״

בס׳ הזכרון (עמ׳ כ״ג) כותב מרן החתם סופר, וז״ל: ״ואז בא לכאן עגלת צב מקהילה קטנה סמוכה נקראת ״יער-גן״, וראש הקהל דהק״ק בא ורצונו שאצא מהעיר ואסע עמו לעירו, ובני ביתי כשתילי זיתים עמדו עלי ובקשו ממני שאעשה רצונו בזה לעקור סיכי ומשכי, וגם דעתי הי׳ נוטה לכך, ועיקר טעמי, להיות כי הרבה פעמים ראיתי בחלומי את עצמי נוסע ובורח מהעיר, וראיתי עצמי מתטלטל על שולחן אחר בערי השדות, אמרתי טוב לעשות עתה כן, כדי שיתבטל החלום על ידי זה, כי זה הוא סגולה נפלאה... אמנם אנשים חשובים מבני הק״ק שחרו פני לבלתי עזבם, ונעתרתי לדבריהם כי לא יכולתי לגלות להם מצפוני לבי ומחשבותי וזמותי בל יעבר פי וכו׳״, עכ״ל.

געווען, ער האט נישט איינגעמאלדן אז ער קומט, ער איז אזוי פלוצים אנגעקומען, דער חתם סופר איז אריין געקומען אין ביהמ״ד און ער זעהט ווי דער מהר״ם שיק זיצט ביים טיש מיט בחורים און ער לערנט פאר.

דער מהר״ם שיק איז געווארן איבערראשט ער האט זיך דאך נישט געראכטן אויף דעם, האט ער זיך תיכף אויפגעשטעלט און איריינגערופן דעם רבי׳ן, און דער חתם סופר איז אריין געקומען אין ביהמ״ד זעהן וואס ער לערנט, די מסכתא וואס ער לערנט, האט ער געבעטן דער רבי זאל זיצן, האט ער זיך אראפ געזעצט, האט ער געזאגט אז ער איז מכבד דעם רבי׳ן דער רבי זאל פארלערנען, זאגט אים דער חתם סופר ״ניין איך וויל דו זאלסט פארלערנען״, זאגט ער ״איך זאל פארלערנען וועז דער רבי זיצט דא, איך קען נישט פארלערנען וועז דער רבי זיצט דא״, האט דער חתם סופר געענטפערט ״איך בין אויף דיר גוזר בגזירת רבי אז דו זאלסט פארלערנען״.

נו, האט ער געמוזט פארלערנען, האט ער ענומען די גמרא און האט אנגעהויבן צו לערנען, ער האט געלערנט א שורה גמרא, און ער זאגט אויף דעם ״איך האב געהערט פון רבי׳ן׳כך וכך, און ער הייבט אן נאכצוזאגן וואס ער האט געהערט א חידוש פונעם רבי׳ן, און ער איז געגאנגען א שורה וווייטער, כ׳האב געהערט אמאל פונעם רבי׳ן, און ער זאגט נאך אזוי פונעם רבי׳ן, אזוי נאך א שורה, אזוי איז ער געגאנגען ביז ווען דער חתם סופר האט זיך אויפגעשטעלט און געזאגט, ״ער געדענקט בעסער מיינס ווי איך אליינס״.

ס׳איז דא געדריקט תשובות פונעם מהר״ם שיק, און ס׳איז נישטא קיין תשובה וואס ער דערמאנט נישט דעם חתם סופר, ׳מרן החתם סופר׳ אין יעדן תשובה דערמאנט ער זיין רבי׳ן דעם חתם סופר.[8]

ער איז געווען אזוי ווי מ׳זאגט א אשכנז, ער איז אויפגעוואקסן אין א אשכנז׳ישע געגנט, און ער איז געווען רב אין יערגן, א קליין שטעטל, און מ׳האט אים אויפגענומען קיין חוסט, חוסט דאס איז מאראמאריש, דאס איז אונטער לאנד, און דאס איז אויבער לאנד, ס׳איז אנדערש, אנדערע מנהגים, דארט האבן געוואוינט חסידים, ס׳איז שטארק חסיד׳יש געווען, ער האט זיך באגעגנט מיט אן אנדערע מין קרייז, בקיצור, עמיצער האט אים געפרעגט ווי אזוי ער געפינט זיך דא אין אונטער לאנד, האט ער געזאגט ס׳האט זיך געלוינט אריבער צו קומען אהער קיין חוסט, כדי צו קענען לערנען דעם סיגוטער רב, דעם ייטב לב,

8 ועי׳ בתולדות מהר״ם שיק בראש ספרו, שכתב כי בכל עת שאמר המהר״ם שיק חידושי תורה לפני התלמידים הקדים קודם לומר מתורת רבו החתם סופר, עיי״ש.

ער האט געזאגט ׳אזא אדם השלם ווי דער סיגוטער רב האב איך נאך נישט געזעהן׳ אזוי האט ער געזאגט אויפ׳ן ייטב לב.[9]

א׳ הנוכחים: דער קאשוי׳ער רב רבי שאול בראך פלעגט ענדיגן די מעשה, און דאס האט געזאגט מיין רבי דער מהר״ם שיק וואס האט געהאלטן אויף זיין רבי׳ן דער חתם סופר א בחינה ווי ׳ותחסרהו מעט מאלקים׳, האט ער געזאגט אבער אז אן אדם השלם ווי דער ייטב לב האט ער נאך אין זיין לעבן נישט געזעהן.

יעדער זאגט אז ער האט זיך זייער אפגערעדט דעמאלט׳ס, ס׳איז געווען רבי דוד שיק (הגאון רבי דוד שיק ברעזאווא ז״ל אב״ד טאקאי, ומח״ס אמרי דוד, פאר דוד, ועוד), ער איז געווען א נעפיו פונעם מהר״ם שיק, ער איז געווען א תלמיד, ער איז געווען טאקיי׳ער רב, ער איז געווען ביים מהר״ם שיק אויף א באזוך, און ער האט געפרעגט דעם רבי׳ן ווי אזוי ער פילט זיך דא, ווייל דער מהר״ם שיק האט געהאט עגמת נפש פון די חסידים ווען ער איז געקומען דארט, האט ער אים געזאגט, נו, מיר האבן געווארנט דעם רבי׳ן זאל נישט קומען, האט ער געזאגט, גיי מיין קינד גיי, ס׳איז כדאי געווען צו קומען כדי צו קענען דעם סיגוטער רב, און פאר עם האטער מוסף געווען דאס ׳ווייל אזא אדם השלם האב איך נאך אין מיין לעבן נישט געזעהן׳.

רבינו: דער מהר״ם שיק האט געהאט עגמת נפש פון די חסידים דארט?

א׳ הנוכחים: יא, קודם האט ער געהאט צו טוהן מיט זיי וועגן די מקוה..., ער האט געהייסן אפשפארן די מקוה שבת אינדערפרי, און ס׳איז געווען א מהפיכה, די שטאט האט זיך איבער געדרייט ממש ווי א דעמאנסטראציע איז דארט געווען, האט ער האט געפרעגט וואס גייט פאר, האט מען געזאגט, דער רבי האט געזאגט מ׳זאל רופן דעם מקוה איד און געהייסן ארויף לייגן א שלאס אויף די מקוה און ער זאל אים געבן די שליסל, און דא איז דא אידן וואס זיי שטעלן זיך נישט דאוונען אהן קיין מקוה, האט ער געפרעגט, פארוואס?, האט מען געזאגט וואס הייסט וואס, טבילת עזרא, האט ער געזאגט אזוי?! זאל מען שוין עפענען די מקוה, כ׳האב געמיינט די חסידים ווילן סתם גיין פארן דאוונען אין מקוה, אז ס׳איז דא אידן וואס זענען נזהר אין דעם זאל מען שוין עפענען די מקוה, ער האט געהאט אפאר אזעלכע זאכן מיט די חסידים פון אנפאנג.

9 עי׳ באבני שהם (ח״א, עמ׳ קי״ז) מ״ש רבינו בעל ברך משה ז״ל בדרשה לתלמידי הישיבה, וז״ל: ומסופר שמרן המהר״ם שיק שהי׳ אב״ד חוסט בגליל העליון והיו בשתי מדינות רחוקות שאין טבעיותיהם שוות, ובא מחוסט למארמאראש, וכשבא לסיגוט פתח ואמר ״הנני נותן להשי״ת שבח והודי׳ שחנן לי דעת לבא הנה להכיר את הייטב לב, עיי״ש.

כל הזכויות שמורות ©

רבינו: ס׳איז א חידוש, ווייל ס׳איז דא א מעשה מיטן איידעם וואס שטימט נישט מיט די מעשה.

ער האט געהאט אן איידעם דער אדא׳ער רב, ער האט געהייסן ר׳ יעקב פראגער ז״ל (בעל שו״ת שאילת יעקב), איינמאל האט ער געזעהן אז דער שווער קוקט אים עפעס אהן מיט א קרום אויג, ער האט נישט געוואוסט וואס האט ער זיך פארזינדיגט, האט ער זיך אמאל געטרויעט און איז צוגעגאנגען און געפרעגט, איך זעה אז דער שווער האט עפעס א הארץ אויף מיר, מה פשעי ומה חטאתי, האט ער אים געזאגט, ׳א יונגערמאן גייט נישט אין מקוה שבת אינדערפרי?׳.

האט ער געזאגט, כ׳וועל זאגן דעם אמת, איך גיי זייער פריה פארטאג׳ס, ווייל כ׳האב מורא געהאט אז דער שווער וועט ברוגז זיין אויף מיר אז איך גיי, האב איך נישט געוואלט מ׳זאל זעהן...

נאר וואס דען, קען זיין דאס איז געווען קודם, און דאס איז געווען שפעטער.[10]

איך וויס ער האט געגליכן די חסידים, ער האט געזאגט אז ער איז מקנא די חסידים מיט דריי זאכן, זיי גייען אין מקוה, זיי דאוונען מיט התלהבות,[11] און זיי פארן צו א רבי׳ן, אזוי האט ער געזאגט, וואלטן מיר געפארן צו אונזער רבי׳ן וואלטן מיר שענער אויסגעזעהן...[12]

א׳ הנוכחים: ס׳הייסט ער איז נישט געפארן צום חתם סופר.

רבינו: ניין, ווער פון יענעם חדר איז געפארן? ער האט געהאט תלמידים גרויסע תלמידים, קיינער איז נישט געפארן צו אים, זיי האבן חתונה געהאט און אוועק געפארן, קיינער איז נישט געפארן נאכדעם, האט ער געזאגט ׳וואלטן אונז געפארן צו אונזער רבי׳ן וואלטן מיר שענער אויסגעזעהן׳.

רבינו: דער מהר״ם שיק לעת זקנתו איז ער געווען א סגי נהור,[13] ער האט גארנישט געזעהן, אבער ער איז יעדן טאג אריין געקומען פארלערנען דעם שיעור, מ׳האט אים געעפנט די גמרא, און ער האט פארגעלערנט פון די גמרא, און ער האט געטייטלט מיטן פינגער אין די גמרא און אין רש״י, אזוי האט ער פארגעלערנט, מ׳האט נישט באמערקט אז ער זעהט נישט, ער האט געלערנט אויסנוויניג, מ׳האט אים איבער געמישט דאס בלעטל, און ער האט דאך נישט געזעהן, אבער ער האט וויטער פארגעלערנט די גמרא מיט די רש״י ממש ווי ער וואלט עס געזעהן, אזוי איז עס געווען ביי אים כמונה בקופסא.[14]

א׳ הנוכחים: ס׳איז אמת אז ער האט געהאט א פארשטאפטע קאפ?.

רבינו: אזוי זאגט די וועלט,[15] אבער ס׳איז דא אסאך מעשיות אויפן מהר״ם שיק וואס שטימט נישט מיט דעם.

דער מהר״ם שיק האט ביים טיש אראפ געשטעלט פיר מענטשן שרייבער׳ס, און ער האט איינעם געזאגט, א דבר חידוש, יעצט שרייב עס אראפ. נאכדעם איז ער געגאנגען צום צווייטן און ער האט אים געזאגט אן אנדערן ענין, שרייב די חידושים. נאכדעם איז ער געגאנגען צום דריטן און ער האט אים געזאגט וויטער אן אנדערן ענין, אזוי האט ער געהאט פיר מענטשן, און נאכדעם איז ער צוריק געקומען און ממשיך געווען ביים ערשטן.[16] דאס מאכט מען נישט מיט א פארשטאפטן קאפ, אויף דעם דארף מען האבן אן אייזערנעם קאפ.

---

10 עיין בס׳ אלף כתב שהגאון המהר״ם שיק זצ״ל אמר לחתנו הנ״ל שמורו ורבו החתם סופר ׳איז געווען א גרויסער מקוה גייער״, ע״ש.

11 וכעין זה מובא בתולדות שמואל, שהגאון מאונסדארף ז״ל אמר שמקנא בחסידים בשני דברים באש ובמים, במים מה שהולכים למקוה בכל עת, ובאש מה שעושים תורה ומצוות בהתלהבות רשפי אש.

12 ע״ בס׳ מבאר הצדיקים (ח״ב, עמ׳ כ״ב) מה שסיפר הגה״צ רבי שמואל בראך זצ״ל אבד״ק נאנאש, כי בעת שנתארס זקינו הגה״צ ממאדע ז״ל בעיר אוהעל ושהה שם לאחר אירוסיו איזה זמן, השתעשע עמו בד״ת הגאון הגדול רבי ירמי׳ לעוו ז״ל האב״ד אוהעל יצ״ו, ונתפעל הגאון ממנו מחריפותו ובקיאותו, ועל כן ביקש ממנו שאחרי חתונתו כשיבא לעיר אוהעל לדור שם יקבע מקומו בבית מדרשו ואז ירבו להשתעשע בתורת ה׳, אולם זקינו חשק בלבו לקבוע מקומו בקהל עדת הספרדים ששם התפללו החסידים (ולא בבהמ״ד שהתפללו האשכנזים), ולא ידע לשית עצה לנפשו, על כן שלח מכתב עם ספיקו לרבו המהר״ם שיק ז״ל לחוות דעתו בענין הזה, ורבו הק׳ השיב לו בחזרה במכתב, וזה אשר כתב לו: מפני שלשה דברים אני אוהב את החסידים, א׳ מפני שמתפללין בהתלהבות, ב׳ מפני שנזהרין בטבילת עזרא, ג׳ מפני שרגילין לנסוע לרבותיהם, והוסיף לכתוב ״וועז מיר וואלטן וועז געפארן צו אונזערע רבי׳ם (הייטו לרבו מרן החת״ם ז״ל) וואלטן מיר אסאך א שענערן פנים געהאט״ (אגב, המכתב הנ״ל הי׳ בידי ר׳ חיים בראך מבאניא בן הרב ממאדע, וכשהמהרי״ן דושינסקי י היה בבאניא ביקשו ממנו ור׳ חיים נתנו לו במתנה), ומזה הבין תלמידו הנ״ל את אשר עליו לעשות, וקבע מקום תפילתו בק״ק הספרדים בעיר אוהעל בחבורת החסידים.

13 עיין בהקדמה לס׳ זהב שב״א (מהגאון המהרש״ג מסעמיהאלי ז״ל) שהמהרש״ג סיפר שהרופאים אמרו להמהר״ם שיק שהוא יצטרך לעבור אפעראצי״ע על עיניו, כדי לרפאותם, אך מכאן ולהבא לא יוכל ללמוד, השיב המהר״ם שיק, שאם לא יוכל ללמוד למה לו עינים, ולכן בסוף ימיו הי׳ סגי נהור ל״ע.

וע״ בס׳ חלק לעולם הבא על מס׳ אבות מהגה״ק רבי שאול בראך ז״ל (פ״ב מ״ח אות ג׳) וזלש״ק: וכן הגיד לי משמשו של מרן הגאון המהר״ם שיק זצ״ל, שפע״א בעת שהי׳ מרן זצ״ל סגי נהור ל״ע [בחדשים האחרונים לימי חייו איבד מאור עיניו] מצאו משמשו בוכה, הוא שאל את רבו, למה רבינו בוכה, והשיב לו מרן ז״ל, אילו הייתי יודע שאבוא לידי כך, הייתי לומד יותר, ע״ז שאלו משמשו, ואם רבינו היה יודע מזה, האם היה רבינו לומד כ״ה שעות ביום [משמשו סיפר שהמהר״ם שיק נתנה ממה שאמר לו והכיר על פניו הקדושים שנחה דעתו], על זה השיבו המהר״ם שיק ״מיום עמדי על דעתי לא בילתי אפילו רגע אם היה אפשר ללמוד, רק אם הייתי יודע שאבוא לידי כך הייתי ממעט בלימוד ומרבה לחזור על הלימוד״.

ועיין עוד בס׳ נפלאים מעשיך (ח״ב) שהגה״צ מפאיע הי״ד סיפר שבעת שהרה״ק הייטב לב זי״ע בא לבקר את המהר״ם שיק זצ״ל, והמהר״ם שיק היה סגי נהור בסוף ימיו והיה חלש מאוד עד שלא היה יכול לשבת וללמוד והגה בתורה בשכבו על ערש דוי, ביקש מהייטב לב שיתפלל בעדו שיוכל לומר קריאת שמע בכוונה, כי על ידה יכולים גם לקיים מצות ת״ת כדאיתא בגמ׳ במנחות (דף צט:) ע״ש

14 וזלש״ק של הגה״ק רבי שאול בראך זצ״ל אבד״ק קאשוי, בספרו הנ״ל (פ״ו מ״ב אות ו׳): ״ואוסיף עוד לספר נפלאות בענין זה, התלמידים ראו כן תמהו שמרן למד כל השיעורים התמידיים עם תלמידיו בעת שהיה סגי נהור, ולא שינה בלשון רש״י ותוס׳, כל כך היתה כל התורה אצלו כמונח בקופסא, והיו בין התלמידים שאמרו, שאין במציאות לזכור לשון הגמרא ורש״י ותוס׳ בלי שום שינוי וסברו שודאי יש לו קצת ראי׳, וכשעמד רבינו ללמוד השיעור לישיבתו, הפכו הגמרא מראשה לסופה, ורבינו לא שינה באות אחת, ואז ראו והבינו, כי מתנת ה׳ הוא לירא׳ו, ולאחר כל אלה, בכל ערב יום הקדוש ביקש מחילה מספריו בבכי׳ על שלא למד בהם כראוי״.

15 עי׳ בספר חלק לעולם הבא (פ״ו משנה כ׳ אות י״ח) וזלש״ק: וכן שמעתי מפה קדוש מרן מהר״ם שיק זצ״ל, שבילדותו אמרו שיש לו חושים חלשים, וע״י התמדתו בתורה נתעלה עד שאמרו עליו אח״כ שיש לו תפיסה גדולה, והשפיע תורה עד קצוות הארץ.

וע׳ בס׳ מבאר הצדיקים (ח״ב, עמ׳ י״ט) דכשנעשה הגה״ק מהרי״צ דושינסקיא ז״ל בר מצוה, הביאו אמו לחוסט ללמוד בישיבת דודו המהר״ם שיק ז״ל [אמנם בסוף לא למד שם], ואמרה למהר״ם שיק שיש לו ראש חלש וחבריו מתלוצצים ממנו... שמייגע עצמו מאוד בלימוד התורה, ושואל לרבו כמ״פ פי׳ הגמ׳, אמר לו המהר״ם שיק, עצה אחת אני יכול לומר לך מה שאני בעצמי עשיתי, שהי׳ לי ראש חלש, ובכיתי הרבה אצל תפילת אהבה רבה. [כן סיפר הגה״צ מנאנא ש זצ״ל בשם הרה״ח ר׳ חיים יעקב דייטש ע״ה, ששמעו מהר״ר זינוויל קרויס ע״ה תלמיד המהר״ם שיק].

ויש לציין כאן פירושו של המהר״ם שיק עמ״ס אבות על המשנה רבי יוחנן בן זכאי היה מונה שבחם רבי אליעזר בן הורקנוס בור סוד שאינו מאבד טיפה וכו׳, ומבאר בודאי אין זו המעלה מתנה מה׳ שנתן לו שכל רב יותר מחבריו, דאם כן למה מנה זאת, הלא אין בזה מעלת עצמו כלל, וכן מה ילמדו התלמידים מזה, והלא אותם לא חנן ה׳, אלא על ידי שקידה והתמדה ורגילות בא לידי המעלה הזו, וכן גבי שאר המעלות המנויים אצל שאר התלמידים, ולזאת על שקנו לעצמם על ידי שקידתם את אלו השבחים והמעלות, לכן מנאם רבי יוחנן בן זכאי ללמוד מהם לתלמידים אחרים שגם כן יתמידו בלימוד התורה, ואז הם גם יבואו למעלות אלו. וראויין הדברים למי שאמרם.

16 עיין בס׳ נפלאים מעשיך (ח״ב) מה שסיפר הרב החסיד רבי יעקב יוסף לעפקאוויטש ע״ה שלעת זקנתו של המהר״ם שיק נחלש מאור עיניו ל״ע, ור׳ יעקב יוסף בהיותו תלמיד חביב לרבו היה כותב התשובות שהיה משיב לשואליו בדבר הלכה, וסיפר שהוא היה יושב ליד רבו והוא היה אומר לו איזה תוארים לכתוב לכל אחד ואחד, לפלוני לכתוב גאון ולפלוני לכתוב גדול וכדו׳, והכל היה במדה ובמשקל.

וסיפר שפע״א כשכתב איזה תשובה היה זקיני צריך לעיין בחידושי הרשב״א כדי להעתיק מלשונו וזקיני קם ממקומו והלך לחפש החי׳ הרשב״א בין הספרים, ונשתהה קצת מחמת שלא מצאו, אמר לו רבו הק׳ בוא ואגיד לך תוכן דבריו, ואמר לו כל הלשון של הרשב״א בע״פ מלה במלה בערך שני דפים כלשונו ממש.

אגב עיין בס׳ אגרות מהר״ם שיק (ש״י) שהגה״צ רבי זאב וואלף גינצלער זצ״ל אב״ד דיארמאהט סיפר שחותנו הרה״ח רבי אשר לעמיל שוואריץ ע״ה מאוהעל היה מהכותבים אצל המהר״ם שיק, ובשנת תרכ״ט נסע עם רבו לאסיפת רבנים בעיר פעסט, ותוך כדי הנסיעה התהפכה העגלה ובעז״ה איש לא נפגע, ורק רבי אשר לעמיל נפגע ביד ימינו ותקפוהו כאבים עזים, עד שלא היה יכול להמשיך בכתיבת חידושי רבו, ומרוב צער נפלט מפיו שדברי תורתו של רבו צריכין בדיקה, כי רק הוא נפגע בכתיבתו, וכשמוע המהר״ם שיק דבריו אחז בו ואמר: וועז די וועסט אריוף קומען אויפן עולם האמת, וועל איך דיר קענן גיין, איך וועל דיר אריינפירן אין מיין היכל, און דארט וועסטו זעהן אז איך האב געלערנט תורה לשמה, וסיפר הגה״צ מדיארמאט, שחותנו ביקש שיזכירו סיפור זה בהלווייתו כדי שדברי רבו יתקיימו במילואו, ע״ש.

כל הזכויות שמורות ©

א׳ הנוכחים: מ׳וויל אייביג בארוהיגן די בחורים זאגט מען אז ער איז אויסגעוואקסן אפילו מיט א שוואכן קאפ.

רבינו: יא יא, אויף צו בארוהיגן די בחורים איז עס גוט.

דער טאטע ז״ל (מרן רבינו בעל ברך משה) האט פארציילט אז ער האט געהערט פונעם פעטער ז״ל(מרן רבינו בעל דברי יואל), וואס האט עס געהערט פון רבי יהודה גרינפעלד דער סעמיהאלער רב – דעם מהרש״ג׳ס פאטער – ער איז געווען א תלמיד פון כתב סופר, און ער האט חתונה געהאט קיין חוסט, און ער האט געגעסן קעסט ביי זיין שוועי, און ער איז געווען אסאך ביים רב – דער מהר״ם שיק איז דעמאלטס געווען רב אין חוסט – איינמאל איז דער מהר״ם שיק געפארן ערגעץ אין באד (למקום מנוחה), און דער כתב סופר איז אויך געווען אין יענעם באד, און ער (רבי יהודה הנ״ל) איז מיטגעפארן מיטן מהר״ם שיק, וועט ער זיין צוויי וואכן אין באד צוזאמען מיט זיין רבי׳ן און מיט דעם מהר״ם שיק, ער איז געווען דארט און דא.

איינמאל איז ער געווען ביים כתב סופר און ער זאגט אים ״דו ביזסט דאך א בן בית ביים חוסטער רב, דער חוסטער רב איז דאך יעצט דא, איך האלט יעצט אינמיטן שרייבן א תשובה, און איך דארף עפעס נאכקוקן א בית יוסף אין אבן העזר, און איך האב נישט דא קיין בית יוסף, אפשר ווען דו וועסט זיין ביים חוסטער רב פרעג אים אפשר האט ער מיטגענומען מיט זיך דא א טור מיט בית יוסף, און ער זאל מיר עס בארגן׳, האט רבי יהודה גרינפעלד געזאגט ״גוט, איך וועל אים פרעגן״.

ער איז אריבער געגאנגען צום מהר״ם שיק, און האט אים דערציילט אז ער איז געווען ביים פרעשבורגער רב, און ער פרעגט אויב דער רבי האט אפשר א בית יוסף אויף אבן העזר, פרעגט ער אים פארוואס דארף ער א בית יוסף אויף אבן העזר? אין וועלכן סימן איז ער עוסק? האט ער געזאגט – וויבאלד ער האט זיך געדרייט ביים כתב סופר האט ער געוואוסט דאס ענין וואס ער איז עוסק – וועלכן סימן ער איז יעצט עוסק, האט דער מהר״ם שיק געזאגט ״נו, קום צוריק מארגן״.

דעם אנדערן טאג איז ער צוריק געקומען, און ער האט אים געגעבן אפגעשריבן דעם טור מיטן בית יוסף, ער האט אים מעתיק געווען דאס לשון, און אים געזאגט ״דא האסטו, טראג עס אריבער פארן פרעשבורגער רב, ווען ער איז געקומען, האט דער כתב סופר נישט פארשטאנען, אז דער מהר״ם שיק האט ביי זיך א טור בית יוסף, איז פארוואס דארף ער עס איבער שרייבן, ער קען דאך אים שיקן דעם טור, האט ער אים געפרעגט אויף דעם, האט דער מהר״ם שיק אים געענטפערט אז ער האט נישט ביי זיך קיין טור בית יוסף, נאר אזוי ווי ער האט געזעהן אז דער פרעשבורגער רב נויטיגט זיך אין דעם, האט ער עס פון זכרון אפגעשריבן, דער כתב סופר איז נתפעל געווארן אזוי, האט ער געשיקט אין שטאט, מ׳זאל אים ברענגען א טור בית יוסף, זעהן אינעווייניג, און מ׳האט געזעהן אז ס׳איז געווען געשריבן אות באות.

זכותו יגן עלינו
ועל כל ישראל אמן.

סיפורי קודש שסיפר כ״ק מרן רבינו הגה״ק שליט״א על

הגה״ק הרבי ר׳ זושא מהאניפאלי זי״ע

יומא דהילולא קדישא א׳ שבט

דער טאטע ז״ל איז געווען דאס ערשטע מאל דארט נאך די קריג אויף א נסיעה, אום שנת תשכ״ו.

א׳ הנוכחים: דעמאלטס איז נאך געווען די קאמעניסטן.

רבינו: יא נאך שפעטער אויך, ס׳איז נאכגעפארן א פאליציי, די סעקיוריטאט – אזוי הייסט דאס דארט – איז אונז נאכגעפארן.

אמאל ווען איך בין געווען אין סיגוט האט מען אונז אריין געלייגט אין משוגעים הויז, אזא שפיטאל.

א׳ הנוכחים: מיט׳ן טאטן?

רבינו: ניין, אליינס בין איך געווען דעמאלט׳ס.

א׳ הנוכחים: וועלכע יאר איז עס געווען.

רבינו: כ׳ווייס נישט, כ׳בין שוין אסאך מאל געווען.

א׳ הנוכחים: שפעטער ווי תשכ״ו לכאורה?

רבינו: יא, אוודאי.

א׳ הנוכחים: אז מ׳וויל ארויספארן פון דעם קאמעניסטישן ׳גן עדן׳ דארף מען אריין לייגן אין שפיטאל, ווייל מ׳איז נישט נארמאל פארן וועלן אוועקגיין....

ווי לאנג איז מען געווען דארט?

רבינו: אויף איין נאכט.

א׳ הנוכחים: דאס הייסט, מ׳האט געמיינט אז מ׳איז א שפיאן?

רבינו: אוודאי, מ׳איז מיטגעפארן מיט אונזער קאר א גאנצע צייט, די פאליציי איז אונז נאכגעפארן אויף יעדן טריט און שריט, מ׳האט אונז געהיטן א גאנצע נאכט זיי זענען געשטאנען אינדרויסן.

א׳ הנוכחים: מ׳האט נישט געהאט קיין רשות צו זיין דארט?.

רבינו: מ׳האט יא געהאט, מ׳האמיר געהאט א וויזע.

אין רוסלאנד בין איך געווען שנת תשמ״ט דאס ערשטע מאל, היינט איז עס אוקריינא, איז נאך געווען דאס קאמעניזום בתוקפו אין רוסלאנד, און מיר זענען געפארן מיט א באס, און אויפן באס איז געזעצן א אגענט פון זיי, און איז מיטגעפארן מיט אונז א גאנצע צייט אויפ׳ן באס.

א׳ הנוכחים: איך געדענק אין די יארן תש״כ צי תשכ״א האט דער רבי געווויינט ביי די הייליגע טעג אז נעבעך דאס איז היינט די גרעסטע געווינס, מ׳בעט נישט אויף משיחן, נאר מ׳בעט אז מ׳זאל קומען אויף די גאלדענע אמעריקא.

רבינו איחל לחיים לכל הנאספים

ואמר: לחיים, לחיים, זכותו יגן עלינו, דער זכות פונעם הייליגן רבי ר׳ זושא זאל מגין זיין אויף אונז אלע.

כ׳בין געווען אין האניפאלי בערך פאר צוויי יאר צוריק, ביים ציון פון הייליגן רבי ר׳ זושא, אזא התעוררות איז דארט געווען, עפעס מורא׳דיג. ס׳איז שוין דא א מקוה היינט דארט. ס׳איז שוין דא א אוהל. ווען איך בין געווען דאס ערשטע מאל איז נאכנישט גארנישט געווען.

ווען כ׳בין געווען דעמאלטס אין האניפאלי איז געווען אויסגעגאסן אויף דער ערד צימענט אזוי דיק, בערך אפאר מאל גרעסער ווי דער טיש, און אין די זייט איז געשטאנען אזא קליינע טעווילע, אזוי ווי אין די הייווי שטייט אויפגעשריבן די מייל וויפיל מ׳פארט, אזא טעווילע איז געווען דארט, פ״נ דוב בן אברהם, דער רבי ר׳ בער, און משולם

כל הזכויות שמורות ©

זושא בן אברהם, דער רבי ר׳ זושא, און נאך עטליכע נעמען, יהודה לייב הכהן, דער אור הגנוז.

א׳ הנוכחים: פון טריסקער מגיד שטייט בשם זיין טאטן רבי מאטעלע טשערנאבלער ז״ל אז ער האט געשפירט א טעם גן עדן ביים ציון פון רבי ר׳ זושא.[17]

רבינו: ס׳איז א מורא׳דיגער מקום, דארט ליגט דאך אויך דער גרויסער מגיד.

א׳ הנוכחים: מ׳פארציילט אז די צעמענט האבן די אידן געגאסן מיט מסירות נפש אונטער די קאמעניסטן דארט.

רבינו: יא, דאס האבן אידן געמאכט אונטער די קאמעניסטן זיי האבן בגניבה געקויפט צימענט, זיי האבן געזעהן דאס בית החיים ווי אזוי עס קוקט אויס, ס׳איז נישט געווען קיין מצבות, נאר שטיקלעך מצבות איז געווען אזוי צושפרייט אויפן פעלד, זיי האבן געוואלט ס׳זאל נישט פארגעסן ווערן מקום מנוחתו, האבן זיי געקויפט צימענט און אויסגעגאסן אויף דעם פלאץ די צימענט און דאס איז געבליבן א זכר.[18]

א׳ הנוכחים: ס׳איז געשטאנען משולם זושא בן אברהם? דער רבי ר׳ אלימלך׳ס פאטער איז געווען רבי אליעזר ליפמאן, ס׳איז דא וואס זאגן אז זיי זענען נישט געווען ברודער׳ס פון איין טאטן.

רבינו: אזוי איז געשטאנען דעמאלט׳ס, כ׳מיין אז היינט שטייט שוין בן רבי אליעזר ליפמאן.[19]

א׳ הנוכחים: ס׳קען זיין אז וועגן דעם האבן זיי געשריבן בן רבי אברהם, ווייל זיי האבן נישט געוואוסט דעם נאמען.

ס׳איז דא וואס זאגן אז ער האט זיך אונטער געשריבן משולם זושא ב״ר אל״ף, זאגט מען אז פון דעם האט מען בטעות געשריבן בן רבי אברהם, אבער בעצם איז עס ב״ר אליעזר ליפמאן.[20]

רבינו: ער שרייבט זיך אונטער משולם זוסיל, כ׳האב געזעהן חתימת יד קדשו אזוי ארגינעל געשריבן, נישט געדרוקט, ר׳ אברהם יודא מאנדל אין וויליאמסבורג (מגדולי נדיבי מוסדותינו הק׳) ער האט עס צווישן זיינע אוצרות, האב איך געזעהן דארט ביי אים אן ארגינעלן בריוו מיט חתימת יד קדשו פונעם רבי ר׳ זושא, וואו ער שרייבט זיך אונטער ׳משולם זוסיל׳, נישט ׳זושא׳ נישט ׳זוסיא׳[21] נאר ׳זוסיל׳ אזוי שרייבט ער זיך אונטער.[22]

א׳ הנוכחים: דער רבי ר׳ אלימלך ברענגט צו דעם רבי׳ן ר׳ זושא.

רבינו: יא, צוויי מאל.

אין נועם אלימלך ברענגט ער אים, אין פרשת בהר, ׳וכי תאמרו מה נאכל׳ ברענגט ער דארט א וואוט - ס׳איז א באקאנט וואוט, - ׳בשם אחי החסיד המפורסם׳.[23]

און אין ליקוטי שושנה ברענגט ער אים אויך. ער ברענגט דארט ׳כמו ששמעתי מאחי הרב׳ אויפן פסוק ׳ואל יבא בכל עת אל הקודש׳.[24]

א׳ הנוכחים: כ׳בין געווען מיטן רבי׳ן דער ברך משה זי״ע שנת תשנ״ב דעמאלטס איז שוין געווען א אוהל.[25]

---

17 ידוע מש״כ הרה״ק מטריסק בספה״ק מגן אברהם (במאמריו לפורים) וז״ל: ״שמעתי מאאמו״ר הרה״ק רבי מרדכי מטשערנאביל, שבעת שהיה בהאניפאלע על קברי הצדיקים הרב המגיד הגדול והה״ק ר׳ זוסיא והה״ק ר׳ לייב כהן, הריח שמה ריח של גן עדן״, עכ״ל.

18 עי׳ בס׳ אלה מסעי (עמ׳ ס) כי בעת נסיעתו של רבינו בעל ברך משה ז״ל לקברי הצדיקים בשנת תשנ״ב, כשהגיע לעיר האניפאלי סיפרו האברכים העסקנים משם לרבינו, ששמעו מיהודי ישיש שהיה השו״ב בעיר סלאוויטא, שלאחר מלחמת העולם השניה נחרבו שלשת האוהלים [של המגיד הק׳ ממעזריטש, הרבי ר׳ זושא, ורבי לייב הכהן], ובא הוא היהודי השו״ב הזה בחשכת לילה במסירות נפש, ושפך צעמענט על מקום הקברים הקדושים לבל יתחללו בידי זרים תחת מלכות הרשעה, וככה נשאר מקומם המדוייק לפליטה עד היום הזה, ולאחרונה הקימו אוהל אחד על גבי שלשת הצדיקים, והקימו מחדש המציבות עם נוסחתם הישנה.

19 ומן הראוי להעתיק נוסח המצבות אשר מועתקים הם בספרים, ונפלאים הם הלשונות אשר כתבו עליהם תלמידיהם הקדושים, והם המצבות היחידות מתלמידי הבעש״ט אשר נוסחתם הישנה נשאר לפליטה, וזה אשר חרות על לוחת האבן מציבת המגיד, ״פ״נ אדמו״ר רשכבה״ג, המאוה״ג, הגאון בנגלה ובנסתר, כל רז לא אניס ליה, הנשר האלקי, בוצינא קדישא, איש מופת, הלא הוא מו״ר מו״ה ר׳ דוב ב״ר אברהם זללה״ה, נפטר שנת תקל״ג י״ט כסלו״. ועל מציבת הרר״ז כתוב לאמר ״פ״נ איש אלקים קדוש הוא, אדמו״ר הרב החסיד המפורסם, רבן של כל בני הגולה, עובד את ה׳ מאהבה, ושמח ביסוריו, רבים השיב מעון, כ״ש מו׳ משולם זוסיל במוא״ל זצ״ל, תנצב״ה. נפ׳ ב׳ שבט תק״ס״.

20 במגילת יוחסין שבסו״ס מים רבים (אות ט״ז) כתב, וז״ל: ודע כי זאת נודע בעולם שרבינו הקדוש רר״א ואחיו הרה״ק רר״ז זי״ע מאנפאליא היו אחים, ואמנם בהסכמת הה״ק הר״ר זושא על ס׳ נועם אלימלך דפוס לבוב שנת תרל״ו חותם בחתימתו בשם אביו ׳במו״ה אברהם׳, ועל ס׳ גנזי יוסף עה״ת חותם בחתימת אביו ׳במ״ל׳, ועל ס׳ יכין ובועז חותם ׳במוהר״י׳, וכתבתי להרה״ג ר׳ זלמן מרגליות שליט״א אבד״ק דק״ק אניפאליא וכתב לי שבהעתק מציבתו יש שם אביו ׳ברא״ל׳.

גם כתב לי שהוא מקובל מאיש זקן שעשה תפילת קל מלא רחמים בבית החיים דשם בשם ׳אליעזר ליפא׳... ומה שהתחכמו המדפיסים זה בכה וזה בכה, טעות הוא, וכמכתבי כן הוא ללא שום פקפוק.

21 בהסכמת הרה״ק ר׳ זושא על הספר סוד יכין ובועז (לרבי מאיר מאוסטראה ז״ל) חתם את עצמו ״הק׳ משולם ׳זוסיא׳ במהר״י זצ״ל״, וכן בהסכמתו לשו״ע אשלי רבבי (נדפס באוסטראה שנת תקנ״ה) חתם את עצמו ״משולם ׳זוסי״ במ״ל זצ״ל״.

אמנם בהסכמתו על הספר נועם אלימלך מאחיו הרה״ק הרבי ר׳ אלימלך מליזענסק ז״ל חתם את עצמו ״הקטן משולם זוסמן במהור״ר אברהם מאניפאלי״. וכמו״כ בהסכמתו על סידור נוסח האר״י לרבי שבתי מראשקוב ז״ל חתם את עצמו ׳הק׳ משולם זוסמאן מאניפאלי׳.

22 בהסכמת הרה״ק הרבי ר׳ זושא על ספר ׳התניא׳, וכן בהסכמתו על ה׳מאור עינים׳ חתם את עצמו: ״הק׳ משולם ׳זוסיל׳ מאניפאלי״.

ועי׳ בספר אור פני משה שעליה הסכימו בני הרה״ק הרבי ר׳ זושא, הרה״ק רבי הערשל מענדל ז״ל והרה״ק רבי ישראל אברהם ז״ל, ששניהם חתמו את שמם ״בהרב מוהר״ר משולם זוסיל״.

ובס׳ בוצינא קדישא (אות פ״ז בהערה) נדפס מכתב מהרב המאוה״ג מוהר״ז מרגליות ז״ל האבד״ק אניפאלי שכתב וז״ל: זכיתי בעצמי לראות כתב יד קודש מהרב הצדיק רבינו משולם זושא אשר שלח להה״צ מסדילקוב (בעל מחה״ם דגל מחנה אפרים) וז״ל: ׳משולם זיסל׳ בן מירל, זוג׳ הענדיל בת גיטל, בנה החתן צבי מנחם, בנה ישראל אברהם, בני הענדיל, בקש לעשות פדיונות ולקבל חמשה זהובים עשרה ג״ד וליקח המעות לעצמו, עכל״ק.

23 וז״ל שם: וכי תאמרו מה נאכל בשנה כו׳ וצוויתי את ברכתי לכם כו׳, בשם אחי החסיד המפורסם ויש לדקדק היות שהתורה יצאתה בכאן מדרכה שדרך הקרא לכתוב איזה יתור לשון בפסוק אפילו אות א׳ ועל ידי זה מתורץ כמה קושיות אבל הקשיא לא נכתב בעצמה בתורה, וכאן נכתב הקושיא בתורה וטוב היה שלא לומר כי אם וצויתי את ברכתי וממילא לא יקשה שום אדם לומר מה נאכל, ונראה שהשם יתברך ברוך הוא כשברא את העולם השפיע מטובו ציעורות מושכין שפע לצדקי בני אדם ודרך השפע שלא להפסיק כלל אלא כשהאדם נופל ממדרגתו ואין לו בטחון בבורא ברוך הוא המשגיח אמיתי הזן ומפרנס בריות בלי הפסק כלל אז עושה האדם ההוא במחשבתו ההיא אשר לא מטוהר פגם חלילה בעולמות עליונים ומתישין כח פמליא של מעלה ר״ל ואז נפסק השפע חלילה וצריך השם יתברך ברוך הוא לצוות מחדש השפע שתלך כמו מתחילת הבריאה, וזה הוא וכי תאמרו כו׳ שהתורה מלמדת לאדם דרכי השם שיהיה שלם בבטחונו על אלהיו ולא יאמר כלל מה יאכל כי כאשר חלילה יפול מן הבטחון לחשוב מה יאכל הוא עושה פגם חלילה בהשפע ואטרחו כלפי שמיא לצוות מחדש, וכי תאמרו פירוש כאשר תאמרו כך ואז תטריחו אותי וצויתי כו׳ אלא לא תתנהגו כך ותבטחו בה׳ בכל לבבכם ואז תלך השפע בלי הפסק כלל תמיד לא יחסר כל בה. עכלש״ק.

אגב, עיי׳ בספר תורת אבות (פ׳ בהר) מובא בשם רבי מרדכי מלעכוויטש שהר״ר זושא שמע זה מפי אליהו הנביא.

24 וז״ל שם: כמו ששמעתי מאחי הרב ואל יבא בכל עת אל הקודש ואמר הפירוש שאל יבא לעתים אל הקדושה דהיינו שלפעמים יתגבר בקדושה ולפעמים יחלש רק שיהיה תמיד בקדושה בלי עת.

25 עי׳ בס׳ אלה מסעי (עמ׳ ס) כי בעת נסיעתו של רבינו בעל ברך משה ז״ל לקברי הצדיקים בשנת תשנ״ב, כשהגיע לעיר האניפאלי סיפרו האברכים העסקנים משם לרבינו, ששמעו מיהודי ישיש שהיה השו״ב בעיר סלאוויטא, שלאחר מלחמת העולם השניה נחרבו שלשת האוהלים [של המגיד הק׳ ממעזריטש, הרבי ר׳ זושא, ורבי לייב הכהן], ובא הוא היהודי השו״ב הזה בחשכת לילה במסירות נפש, ושפך צעמענט על מקום הקברים הקדושים לבל יתחללו בידי זרים תחת מלכות הרשעה, וככה נשאר מקומם המדוייק

כל הזכויות שמורות ©

רבינו: איך בין געווען תשמ"ט, דעמאלטס איז נאכנישט געווען קיין אוהל.

דער רבי ר' זושא מיטן רבי ר' אלימלך זענען געגאנגען אין גלות, זיי האבן אנגעפאנגען פון פוילן און זענען אנגעקומען קיין גאליציע, און אזוי געגאנגן ביז ביאלע ביליץ אזא שטעטל, איז דא א טייך וואס ס'איז מפסיק, זיי זענען געגאנגען ביז צו די בריק, זיי האבן זיך דארט אפגעשטעלט און זיי זענען צוריק געגאנגען, למעשה ביז אהין איז געווען חסידי"ש. ס'איז געווען די זעלבע שטאט, נאר די האלבע שטאט איז די זייט וואסער, און א האלבע שטאט איז די זייט וואסער, די זייט איז געווען חסידי"ש און די זייט נישט. ביז אהין איז נישט געווען און פון דארט און ווייטער איז שוין געווען...[26]

זיי האבן געוואלט גיין קיין קאטאוויץ, זיי זענען נישט געווען ווייט פון אושפיצין, דארט וואו ס'איז היינט אוישוויץ,[27] דארט איז געווען א שטארקע חסידישע געגנט.

דער רבי ר' אלימלך מיטן רבי ר' זושא איז דאך באקאנט די מעשה אז זיי זענען געגאנגען אמאל אין גלות, זענען זיי אנגעקומען אין א קרעטשמע נעכטיגן, און ס'איז געקומען גוים און האבן געטרינקען ברוינפן. נו, א גוי טרינקט ביז עס קומט אים צו שיכור, א גוי טרינקט ווי א גוי. און זיי זענען געווארן שיכור און זיי הייבן אן צו טאנצן, אינמיטן אזוי טאנצנדיג האבן זיי געזען דארט אין די זייט איז דא צוויי אידן, דער רבי ר' אלימלך און רבי ר' זושא, דער רבי ר' אלימלך איז געזעצן ביי די וואנט און דער רבי ר' זושא די צווייטער, איז איינעם ביינגעפאלן לאמיר אריינשלעפן דעם מענטש דא צום טאנץ, זענען זיי געגאנגען, אים אנגעכאפט און אריינגעשלעפט צום טאנצן, זיי האבן געענדיגט איז ער צוריקגעגאנגען און זיך אראפגעלייגט, זיי האבן דאך נישט אויפגעהערט צו טרינקען, זיי האבן ווייטער געטרינקען, און זיי האבן זיך ווידער געגומטן טאנצן.

איז ווידער איינעם איינגעפאלן און זיי זענען צוגעגאנגען און אים אריינגעשלעפט צום טאנצן, און ער האט געמוזט מיטטאנצן, און אזוי איז געווען א נאכאמאל, ווייטער געטרינקען און ווייטער געטאנצן, ס'איז געקומען נאכ'ן דרינען מאל וואס זיי האבן געגומטן דעם רבי ר' זושא'ן, זאגט אים דער רבי ר' אלימלך, ס'איז נישט יושר מ'נעמט דיך און מיר לאזט מען דא אזוי, נו וואס זאל מען טון, נו לאמיר זיך טוישן, דו גיי צו די וואנט דארט און איך וועל זיצן דא, זיי האבן זיך געטוישט, די גוים האבן ווייטער געטרינקען און זיי שטעלן זיך אויף טאנצן, זאגט אייגער לאמיר נאכאמאל נעמען דעם מענטש זאל מיטטאנצן, רופט זיך איינער אן, ס'איז עפעס יושר אלעמאל צו נעמען דעם זעלבן?, לאמיר יעצט נעמען דעם אנדערן, איז אויסגעקומען אז מ'האט ווידער געגומטן דעם רבי ר' זושא, ווען ער איז צוריק געקומען האט ער געזאגט: 'אז פון היכל איז באשערט צו טאנצן, טאנצט מען, מ'קען זיך נישט ארויס דרייען'.

אב"ד קאסאן ב"פ: מיין באבע ע"ה איז געווען פון ראדיחוב, אין ראדיחוב איז רבי יהושע'לע בעלזער געווען דארט אויף שבת, איז ער געגאנגען אין די גאס, און האט זיך אפגעשטעלט ביי א הויז און נישט געוואלט גיין ווייטער, דער דוד יהושע זיין גבאי איז דארט געווען האט ער געפרעגט דעם בעלזער רב וואס גייט פאר, האט ער געהייסן דעם דוד יהושע זאל מברר זיין ווער ס'וואוינט דא, האט מען גערופן דעם בעל הבית, און דער בעלזער רב האט געפרעגט וואס איז די מעשה מיט דעם הויז, האט ער פארציילט אז זיין טאטע האט אים געזאגט אז דער רבי ר' אלימלך מיטן רבי ר' זושא ווען זיי זענען געווען אין גלות, האבן זיי דא געזעכטיגט. און דער בעלזער רב האט מסכים געווען. זעהט אויס אז דאס האט ער טאקע מרגיש געווען. די באבע ע"ה האט געדענקט דעם הויז דארט אין ראדיחוב.

רבינו: די וועלט זאגט אז זושא ווען מ'שרייבט מיט א וא"ו איז עס בגימטריא ש"ד', ס'איז א שאלה ווי אזוי מ'שרייבט זושא, צי מ'שרייבט מיט א ו' אדער מיט א י', אבער ווען מ'שרייבט מיט א וא"ו איז עס בגימטריא ש"ד'.

דער תניא שרייבט אויפן רבי ר' זושא הגאון האמיתי צו הגאון המפורסם, ער שרייבט נישט 'הצדיק' ער שרייבט דארט 'הגאון', ער איז געווען א גאון בתורה.[28]

דער תניא האט געמאכט דעם שולחן ערוך, נאך אפאר סימנים איז ער דאס איבער געגאנגען מיט'ן

לפליטה עד היום הזה, ולאחרונה הקימו אוהל אחד על גבי שלשת הצדיקים, והקימו מחדש המציבות עם נוסחתם הישנה.

ומן הראוי להעתיק נוסח המצבות אשר מועתקים הם בספרים, ונפלאים הם הלשונות אשר כתבו עליהם תלמידיהם הקדושים, והם המצבות היחידות מתלמידי הבעש"ט אשר נוסחתם הישנה נשאר לפליטה, וזה אשר חרות על לוחת האבן מציבת המגיד, "פ"נ אדמו"ר רשכבה"ג, המאוה"ג, הגאון בגלה ובנסתר, כל רז לא אניס ליה, הנשר האלקי, בוצינא קדישא, איש מופת, הלא הוא מו"ר מו"ה ר' דוב ב"ר אברהם זללה"ה, נפטר שנת תקל"ג י"ט כסלו". ועל מציבת הרר"ז כתוב לאמר "פ"נ קדוש הזה, אדמו"ר הרב החסיד המפורסם, רשכבה"ג, עובד ה' מאהבה, והשמח ביסורים, ורבים השיב מעון, כ"ש מוה"ר משולם זוסיל ברא"ל זלה"ה, שנת תק"ס ב' שבט".

וידוע מש"כ הרה"ק מטריסק בספה"ק מגן אברהם (במאמריו לפורים) וז"ל: "שמעתי מאאמו"ר הרה"ק רבי מרדכי מטשערנאביל, שבעת שהיה בהאניפאלע על קברי הצדיקים הרב המגיד הגדול והה"ק ר' זוסיא והה"ק ר' לייב כהן, הריח שמה ריח של גן עדן", עכ"ל.

26 עי' בי"ג אורות (ח"ב עמ' ס"ב) שכשהגיעו האחים הקדושים לעיר ביאלא, ורצו לעבור את הגשר המוביל לביליץ, אמר להם הבעל דבר שאם ילכו הלאה, יעזוב את כל העולם ויתגרה עמהם, אחד מהם רצה להמשיך וללכת הלאה, והשני לא רצה, ולכן לא המשיכו בדרכם.

והנה פלא כי הנהר בין ביאלא לביליץ היה רחב רק כשלשה או ארבעה מעטער, ואף על פי כן היה נראה הבדל גדול, כי אנשי ביאלא היו יראים ושלמים ואנשים חסידים, ובביליץ כבר שלטה רוח המתחדשים, ואמרו שזה בא מחמת שהרה"ק הרר"א ואחיו הרר"ז לא דרכו כף רגלם בביליץ.

ומן הענין לציין איך שמתואר ב' העיירות בס' בית קרלין סטולין (עמ' רפ"ח) וכה מתאר שם: "ביאלא" ו"ביליץ" היו עיירות כמעט צמודות אחת לחברתה, ורק נהר קטן וצר ה"ביאלקה" וגשר שמעליו הפרידו ביניהם במציאות, מבחינה מוניציפאלית לא היה בין "ביליץ" ל"ביאלא" כל קשר, ביליץ השתייכה לשלזיה המזרחית מחוז קטוביץ, וביאלא לגאליציה המערבית מחוז קראקא בימי שלטון הפולנים.

ביליץ היתה עיר יפה מודרנית ומסודרת לפי הדוגמא של ערים גרמניות, והשפה המדוברת בה היתה גרמנית, עיר חרושת, בעיקר טקסטיל, ורוב תושביה היהודים בשנים ההן היו בעיקר "מתקדמים" ומתבוללים עם "טעמפל" רעפורמי ו"ראבינער" רעפורמי מסוג הידוע, גם הקהילה המאורגנת נוהלה על ידם, רוב רובם היו רחוקים מיהדות, לעומת זאת היתה ביאלא קרובה יותר לסוג העיירות הגאליציאיות, עם חיים יהודיים מלאים ותוססים, מוסדות דתיים וחינוכיים, בתי כנסיות שקול תורה לא פסק מהם ברוב שעות היום לרבות הלילות, וברחובות נראו יהודים בלבוש חסידי עטורי זקן ופאות מסולסלות, מיעוט היהודים החרדים שגרו בביליץ השתמשו לרוב בשירותים הדתיים כגון רבנות, שחיטה, ת"ת, ומקוה, שהיו בביאלא... עכ"ד.

ועיי' בס' אנציקלופדיה לחכמי גליציה (ח"ב) שמתאר תולדות הרה"צ רבי אהרן הלברשטאם זצ"ל אב"ד ביאלא שהלך בדרך זקינו הק' מצאנז ומקשאנוב להלחם על כל קוץ וקוץ של תורת ומסורת ישראל, והיה לוחם מאוד נגד רוח הזמן שנשבה מצד העיר 'ביליץ' שהיה מקום אשכנזי.

27 יש גירסא שהאחים הקדושים הרבי ר' אלימלך זי"ע והרבי ר' זושא זי"ע הגיעו עד שערי עיר הדמים אוישוויץ, והסט"א לא נתו להם לעבור בגבולו, כי ידע שאם הני קדושי עליון ידרכו שמה, לא יוכלו לעקוד שם את העקידה הנוראה של רבי רבבות בנ"י שנעקדו עקד"ה, וכן ידוע שהרה"ק המהר"י מבעלזא ז"ל עבר את העיר אוישוויץ, ונענה ואמר: די ערד קאכט דא!.

28 עיי' בס' תורת שלום שאמר עליו הבעל התניא שהוא למדן אמיתי, דכאשר אומרים איזה פשט באיזהו ענין מי יודע אם מכוונים לאמיתתו, אבל הוא כאשר אינו מבין איזה ענין מיד מתחיל לבכות "זושא אינו יודע הפשט בענין זה", והוא בוכה עד שבעל המימרא או אליהו הנביא מתגלה אליו ואומר לו הפשט, והרי בעל המימרא ואליהו הנביא בודאי יודעים הפירוש הנכון, אם כן הרי הוא למדן האמיתי.

ועיי' בס' נהרי אש (עמ' קפ"א) שהגה"ק רבי שמעון מזעליחוב הי"ד המשגיח של יח"ל היה אומר אי אפשר להגיע אל שליש גדלותו של הרבי ר' זושא בלי שיהיה חקוק במוחו כל התורה כולה.

ועיי' בספר שפתי צדיק לראש השנה (אות נ) מובא בשם החידושי הרי"מ שאמר העולם אומרים על רבי ר' זושא שלא היה למדן, מדבר תורתו הידועה (הנזכר בספה"ק נ"ע"א על פר' בהר) ניכר שהיה למדן.

כל הזכויות שמורות ©

רבי ר׳ זושא״ן און ער האט אין געהייסן אנדערש שרייבן, איז די ערשטע פאר סימנים איז דא צוויי מאל, ווייל דער רבי ר׳ זושא איז איבער געגאנגען און אים געהייסן אנדערש שרייבן.

ס׳איז געווען א איד וואס האט געהאט א קרעטשמע, פון דעם האט מען זיך מפרנס געווען, און די גוים זענען געקומען טרינקען, דאס איז געווען די פרנסה, און די גוים האבן זיך אנגעטרינקען, א גוי טרינקט דאך, און זיי זענען געווארן ווילד, און האבן אנגעהויבן צו צוברעכן כלים אין שטוב, דער איד האט זיך דערשראקן, זיי האבן אים אויך געקענט מזיק זיין, איז ער אוועק געלאפן, דארט האט געוואוינט דער רבי ר׳ זושא, איז ער אוועק געלאפן צום רבי ר׳ זושא זאל אים העלפן דא, איז דער רבי ר׳ זושא אריין געקומען אין שטוב אריין, און אנגעהויבן צו זאגן ׳ובכן תן פחדך׳, איז געווארן א פחד און זיי זענען ארויס געלאפן פון די קרעטשמע, און א טאג שפעטער האט מען נאך געטראפן דארט איינעם פון די גוים זיצן און האט זיך געווארפן פאר פחד און האט נאכגעזאגט ׳ובכן תן פחדך׳ וואס ער האט געהערט פונעם רבי ר׳ זושא.[29]

דאס איז באוואוסט, דער רבי ר׳ זושא איז ארום געפארן ער האט דאך דערקענט די מצוות און די עבירות אויף יעדן, און ער האט באגעגנט א בעל עבירה, האט ער געזאגט, זושא זושא וואס האסטו זיך אזוי פארזינדיגט, זושא, דערמאן דיך נאר, דארט און דארט, ביום פלוני ופלוני האסט דאך געטוהן דאס און דאס, און ביום פלוני ובמקום פלוני האסטו געטוהן דאס און דאס, וועז דער איד האט געהערט ווי מ׳רעכנט אויס די עבירות, האט ער זיך געכאפט, מ׳רעדט דאך פון עם זעלבסט, ער האט דאך געטוהן די אלע עבירות, האט ער זיך אנגערופן, רבי, איך דארף א תשובה.

די וועלט ווייסט אז דער רבי ר׳ אלימלך האט געהאט אסאך גרויסע תלמידים, באמת דער רבי ר׳ זושא האט אויך געהאט. אונז ווייסן מיר נאר נישט אלע וואס זענען דארט געווען. אין האניפאלי איז געווען גרויסע תלמידים וואס זענען געווען תלמידים פונעם רבי ר׳ זושא.

א׳ הנוכחים: דער תניא איז געווען מער תלמיד פון רבי ר׳ זושא, ער האט געזופן דעם רבי ר׳ אלימלך אז ער איז דעם רבי ר׳ זושא׳ס ברודער.

רבינו: דער תניא האט געזומען א הסכמה פון רבי ר׳ זושא.[30]

א׳ הנוכחים: דער מאור עינים ברענגט אים אין פרשת ואתחנן, ער איז געווען א תלמיד פונעם מגיד און ער ברענגט דעם רבי ר׳ זושא.

רבינו: יא, אויף ׳והריקותי לכם ברכה עד בלי די׳.[31]

ער שרייבט אויף אים החכם השלם האלוקי.

אבער דער מאור עינים איז נאך געווען א תלמיד פונעם בעש״ט הק׳.

דער רבי ר׳ זושא האט מאריך ימים געווען, ער איז געווען א זקן, ער האט געלעבט דרייצן יאר נאכ׳ן רבי ר׳ אלימלך, און ער איז געווען עלטער פון אים.

דער רבי ר׳ זושא איז קודם געווען ביים מגיד, און נאכדעם איז ער ערשט געקומען צום רבי ר׳ אלימלך.

דער רבי ר׳ אלימלך מיט׳ן רבי ר׳ זושא זענען געגאנגען אזוי אסאך יארן אין גלות, זענען זיי אמאל אנגעקומען אין א שטעטל, ס׳איז געקומען שבת האט מען געדארפט איינשטיין אויף שבת, איז געווען איינער וואס האט זיך אפגעגעבן מיט די געסט, איינצוטיילן פאר א בעה״ב, האט ער איינגעטיילט דעם רבי ר׳ אלימלך פאר איינעם און דעם רבי ר׳ זושא פאר א צווייטן. דער רבי ר׳ זושא איז אנגעקומען צו עפעס א איד ביים עק שטאט, און ער איז געווען דארט אויף שבת.

פרייטאג צונאכטס איז אנגעקומען דארט דער בעה״ב ווי א פשוטער איד, ער האט אזוי געפירט די פרייטאג צונאכט׳ס סעודה און אזוי אויף שבת ביימאג. ביי שלש סעודות זעהט דער רבי ר׳ זושא ווי ער גייט ערגעץ, גייט ער אים נאך, און דער בעה״ב געט אים א ווינק ער זאל מיטקומען, זעהט ער ווי ער גייט ארויף אין א בוידעם, דארט זענען געזעסן ביים טיש צדיקים נסתרים, און ער האט מיט זיי געפירט שלש סעודות, און דער רבי ר׳ זושא האט זיך צוגעזעצט צו די שלש סעודות, און ער האט מרגיש געווען עפעס מעין עולם הבא, עס איז געווען גאר געהויבן, און דער רבי ר׳ זושא האט דארט זייער הנאה געהאט פון די שלש סעודות. מ׳ענדיגט אזוי שלש סעודות און דער איד קומט אראפ, זאגט ער פארן רבי׳ן ר׳ זושא, דאס וואס דו האסט דא געזען, איז בבל תגיד, קיינער טאר פון דעם נישט וויסן.

דעם אנדערן טאג האט ער זיך געטראפן מיט׳ן רבי ר׳ אלימלך, און דער רבי ר׳ אלימלך האט מרגיש אויפ׳ן רבי ר׳ זושא אז עפעס האט ער געהאט א געהויבענעם שבת, האט ער אים געפרעגט ׳איך דערקענען אויף דיר אז דו האסט געהאט עפעס א שבת לעילא ולעילא׳, דער רבי ר׳ זושא האט זיך שטארק געקוועלט, מ׳האט דאך אים אנגעזאגט אז ער זאל נישט זאגן, אבער דער רבי ר׳ אלימלך האט אים מפציר געווען איינמאל, צוויי מאל, האט ער באשלאסן, ער קען נישט אויסבאהאלטן פאר׳ן ברודער, און ער פארציילט אים אז ער האט געהאט א שלש סעודות אזוי, עפעס איינס אין די וועלט.

שפעטער זענען זיי ארויס אויפ׳ן וועג, גייענדיג אזוי אויפ׳ן וועג, הערן זיי ווי עס קומט צו פארן א וואגן און עס קומען אהן עטליכע מענטשן, און זיי שטעלן זיי אפ אויפ׳ן וועג. וואס גייט פאר? זאגן זיי, ס׳איז געווען א גניבה אין שטעטל ס׳פעלט חפצים, און מ׳איז חושד אז עטס זענטס די גנבים און אונז וויל מיר שוין באזוכן ענקערע געפעק, און זיי נעמען אראפ די זעקלעך און קוקן אריין אין די זעקלעך פונעם רבי ר׳ זושא, און זיי זאגן אה!, אונז האמיר געטראפן די גניבה, זיי האבן געטראפן די גניבה, א בעכער׳ל צו וואס, ביים רבי ר׳ זושא. אזוי אז מ׳האט געכאפט די גנב, נו וואס זאל מען טון, בקיצור מ׳טראגט זיי צוריק אין שטאט אריין.

---

29 עיי׳ בס׳ י״ג אורות (ח״ב) שהגה״צ רבי איציקל מפשעווארסק שמע את הסיפור מהרה״ק משינאווא כסיפרו לפני הרה״ק בעל הדרכי תשובה ממונקאטש, ושהרה״ק הוסיף שהחילל הנ״ל שאל למחרתו מרו פחד האם ׳הפאק-דאך׳ עדיין נמצא כאן, וכוונתו היתה על התן ״פחדך״, וכשהרה״ק משינאווא חזר על שאלת החייל העלה חיוך על שפתו.

30 וז״ל בהסכמתו על ספר התניא: הנה בראותי את הכתבים של הרב האי גאון איש אלקים קדוש וטהור אספקלריא המאירה וטוב אשר עשה ואשר הפליא ה׳ חסדו ונתן בלבו הטהור לעשות את כל אלה להראות עם ה׳ דרכיו הק׳. ורצונו היה שלא להעלות את הכתבים ההם לבית הדפוס מחמת שאין דרכו בכך. רק מחמת התפשטות הקונטרסים ההם בקרב כל ישראל בהעתקות רבות מידי סופרים משונים ומחמת ריבוי העתקות שונות רבו הט״ס במאד... ושומע לדברי אלה יבא עליו ברכת טוב. הכ״ד הדורש זאת לכבוד התורה היום יום ג׳ שנכפל בו כי טוב פ׳ תבא שנת פדותינו לפ״ק. הקטן משולם זוסיל מאניפאלי.

31 וזלש״ק: ובענין האמור שמעתי מהחכם השלם האלקי מוהר״ר יוסיא מהאניפאלי. פירוש על מה שכתוב במעשר (מלאכי ג׳, י׳) ובחנוני נא בזאת אם לא אפתח לכם את ארובות השמים והריקותי לכם ברכה עד בלי די שהוא כנ״ל כי מי שבוטח בבטחון גדול ואמונה חזקה רק בו יתברך שהוא סבת כל הסבות ולא בעצה הסבה הכלי אשר בא ינתן השפעתו אם הוא במדריגה זו אזי יורד לו ההשפעה מלמעלה מבעל הרצון עצמו בלי אמצעות צמצומים ולבושים רק מופשט מן לבושים מוגבלים שהן דרך ירידת עולמות וזהו והריקותי לכם ברכה מלשון אריק חרבי (שמות ט״ו, ט) שפירש״י ע״ש שהחרב מופשט מן תערו שנתון בתוכו ונשאר ריק וזהו והריקותי לכם ברכה שהוא לשון התפשטות מלבושים כאמור הברכה יהי׳ מורק ומופשט מלבושים מוגבלים וצמצומים עד בלי די שהוא סוד הצמצום כנודע ממה שאמרו רז״ל שדי שאמר לעולמו די שהיה העולם מתפשט ומתרחב וכו׳ עד שגער בו ואמר די שהוא סוד הצמצום בבריאת העולמות כנודע וזהו גם כן כאן עד בלי די שעל ידי מצות מעשר שתבטחו בו ותאמינו שלא יתחסר לכם שיעור מה שאתם מפרישים המעשר עבור שיש בידו למלאות לכם כל חסרונותיכם עבור הבטחון הגדול הזה שאין אתם משימים בטחוניכם בסבה ההוא שהוא התבואה או המעות שאתם נותנים למעשר כמו אותן שאין מקיימין מצוה זו על שאין להם בטחון בזה רק שמשים בטחונו על התבואה והמעות ההוא וירא שלא יחסר ואתם לא כן אז והריקותי לכם וגו׳ גם אני אפשוט לכם הברכה מן המוגבלות וצמצומים עד בלי די שלא יהא בחי׳ די שהוא צמצום כאמור לעכב השפע תמיד ח״ו ודברי פי חכם חן.

כל הזכויות שמורות ©

מ׳פירט זיי צום בית המשפט, און איינער לייגט פאר אויפ׳ן רבי ר׳ זושא ער האט געגנב׳עט און מ׳האט דאס געטראפן ביי אים, זאגט די בית המשפט, נו אונז וועלן מיר דן זיין וואס מ׳זאל אים טוהן, בקיצור מ׳האט באשלאסן אז מ׳דארף אים געבן שמיץ וויפיל קלעפ מ׳דארף אים געבן, איז געווען איינער דארט דער שליח, ער כאפט אן דעם רבי ר׳ זושא און טראגט אים אין די זייט, און ער גיט אים דארט דריי צן פינף שמוץ, ער שלאגט אים אזוי, און ער בייגט זיך אריין אין זאגט אים אין אויער, ׳אז מ׳הייסט נישט זאגן זאגט מען נישט!׳...

מ׳דארף צו וויסן וואס ס׳איז אלץ אמאל געווען ביי אידישע קינדער..., גרויסע אידן געווען.

כ׳האב געהערט אמאל, דער טאטע ז״ל האט אמאל געזאגט אזוי, אז דער רבי ר׳ אלימלך האט געבעטן אז די אייניקלעך זאלן זיין עשירים, און נאכדעם האט ער חרטה געהאט, האט ער געבעטן אז זיי זאלן נישט האבן קיין גלעלט,[32] און דער רבי ר׳ זושא איז געווען פארקערט, קודם האט ער געבעטן אז די אייניקלעך זאלן נישט האבן קיין גלעלט, זאלן זיין ארימעלייט, און שפעטער האט ער חוזר געווען און מתפלל געווען די אייניקלעך זאלן יא האבן גלעלט. און ער האט געזאגט אז דעם רבי ר׳ זושא׳ס אייניקלעך האבן טאקע געהאט...

א׳ הנוכחים: מ׳זעהט נישט גיין נאך גלעלט דעם רבי ר׳ זושא׳ס אייניקלעך...

רבינו: דער רבי ר׳ זושא איז געווען א גרויסער ארימאן, ס׳איז געווען אמאל א איד ער האט געווואלט מהנה זיין דעם רבי ר׳ זושא, איז ער צוגעגאנגען און ער פרעגט אים פון וואו האט איר פרנסה? פון וואו לעבט איר?, זאגט ער אים ער האט צוויי קיען און דאס ברענגט אים פרנסה, דער איד האט געהערט אז ער האט צוויי קיען, האט ער געטראכט ער וועט גיין קויפן אביסל מילך פון רבי ר׳ זושא, אזוי וועט ער קענען מהנה זיין דעם רבי ר׳ זושא בדרך כבוד, האט ער אריבער געשיקט א משרת צום רבי ר׳ זושא אהיים, און דער קומט אריין צו די רביצין פון רבי ר׳ זושא און זאגט ער איז געקומען קויפן מילך, די רביצין קוקט אים אן, אונז האמיר מילך? אונז האמיר דען קיען? ס׳איז נישטא וואס צו עסן אין שטוב, איז ער צוריק געגאנגען צום רבי ר׳ זושא דעם אנדערן טאג און פרעגט, איר האט צוויי קיען?, זאגט ער ״אוודאי איך האב צוויי קיען (תהלים לג, כא) ׳כי׳ בו ישמח לבינו ׳כי׳ בשם קדש בטחנו״...

עס איז געווען א איד וואס האט געזען אויפ׳ן רבי ר׳ זושא זה הכרת פניו ענתה בו, ער איז א אדם גדול. יענער איז געווען א סוחר, ער האט געדארפט גיין אינקויפן, פאר ער איז געגאנגען אינקויפן, איז ער צוגעגאנגען צום רבי ר׳ זושא און ער האט אים געגעבן א מטבע, איך פאר היינט אינקויפן, וואונטש מיר אן הצלחה, גייט ער ארויס אינקויפן, און ער האט זייער גוט געקויפט, ער האט געהאט א גוטן טאג, אזויפיל איז ער געווען א מאמין, ער האט געזען אז דער איד האט אים אנגעווינטשן האט ער מצליח געווען. א צייט שפעטער האט ער נאכאמאל געדארפט אינקויפן, איז ער צוגעגאנגען נאכאמאל, איך פאר היינט אויפ׳ן מארק אינקויפן, און ער גיט אים א מטבע און וואונטשט מיר אן הצלחה, גייט ער און קויפט און פארקויפט, און עס איז געווען א גאלדענע טאג, ס׳איז געקומען א דריטע מאל, און אזוי דער איד זעט אז ווען ער דארף מאכן א געשעפט גייט ער צו צום רבי ר׳ זושא און ער וואונטשט אים אן, און ער האט א גוטן טאג, און ער האט געזען אז עס לוינט זיך אים, זאגט ער אים וואו וואוינט איר, זעט ער א צובראכענע טיש א צובראכענע בענקל, דארט איז געווען א עניות פון אלע זייטן, זאגט ער, וווייסטו וואס קומט אריין צו מיר איך האב א ברייטע דירה, איך געב אייך א צימער, איך וועל אייך געבן מטה כסא שלחן מנורה, האט ער מסכים געווען, און דער איד האט אים טאקע אויסגעהאלטן, און דער איד האט געהאט הצלחה, ער איז געווארן א עושר, א גביר אדיר, אזוי איז אדורך א שטיק צייט, דער רבי ר׳ זושא האט געוואוינט ביי אים, און זיינע געשעפטן האבן געבליעט.

אזוי ווי עס גייט אדורך א שטיקל צייט, זאגט אים דער רבי ר׳ זושא איך פאר אוועק, ווי פארט איר, זאגט ער איך פאר צו מיין רבין, ווי וואוינט אייער רבי?, זאגט ער אין מעזריטש, זאגט ער, איר דארפט פארן?, זאגט ער אים, איר ווייסט וואר מיין רבי איז?, איר האט אן השגה די גרויסקייט פון מיין רבי, איז ער געפארן קיין מעזריטש.

ער איז דאך געווען א איד א סוחר, איז ער דאך א חכם, האט ער געמאכט א חשבון, איך זעה אז איך געב געלט פארן רבי ר׳ זושא האב איך אזוי שיין מצליח געווען, ער האט דאך אליינס געזאגט אז ער האט א רבי וואס איז אסאך גרעסער פון אים, נו, אז איך וועל געבן פאר דעם רבין׳ן וועל איך דאך סאך מער מצליח זיין, אומר ועושה איז ער צוגעגאנגען צום רבי ר׳ זושא און זאגט אים, איר קענט צוריקגיין וואו איר האט געוואוינט, און ער הייבט זיך אויף און פארט צום מגיד און ער גיט א קוויטל ביים מגיד און ער גיט די גאנצע געלט אהין פארן רבי ר׳ בער. פון דעמאלטס אן, וואס ער האט צוגעריט אין מסחר אלעס איז געגאנגען לטמיון..., איז ער צוגעגאנגען צום רבי ר׳ זושא און געפרעגט, אפשר קענט איר מיר מסביר זיין וואס דא גייט פאר?, איך זעה, איך האב אייך מהנה געווען האב איך מצליח געווען, איר האט דאך געזאגט איר האט א רבי וואס איז נאך אסאך גרעסער, האב איך אנגעהויבן צו גיין צו דעם רבין׳ן, און זייט דעמאלטס גייען נישט גוט די געשעפטן.

זאגט ער, הער מיך אויס, דו האסט געגעבן גלעלט פאר זושא׳ן - אזוי זאגט אים די רבי ר׳ זושא, - זושא איז נישט ווערט געווען, אבער אז דו האסט געגעבן גלעלט פאר זושא כאטשיג זושא איז נישט ווערד געווען, האט מען אין הימל געזאגט דו געסט גלעלט פאר זושא וואס איז נישט ווערד, דו קוקסט נישט יא ווערט נישט ווערד, האט מען דיר אויך געגעבן גלעלט, מ׳האט נישט געקוקט צו דו ביסט יא ווערד צי דו ביסט נישט ווערד, אבער אזוי ווי דו ביסט געווארן קלוג און האסט באשלאסן אז דו גיבסט פארן רבין׳ן וויל דער רבי איז ווערד, האט מען אין הימל אויך געמאכט די זעלבע חשבון, מ׳האט אנגעהויבן צו געבן דאס גלעלט פאר איינעם וואס איז ווערד, אזוי האט דער רבי ר׳ זושא געזאגט.

זכותו יגן עלינו
ועל כל ישראל אמן.

---

32 עי׳ בס׳ י״ג אורות (חלק א׳) שהרה״ק מצאנז הי׳ אומר בשם רבו הרה״ק מראפשיץ זי״ע שכשיבא משיח צדקנו תהא שאלתו הראשונה לישראל, אם היו מקרבים את נכדי הרר״א, והוסיף הרה״ק מצאנז: אנכי אוכל להשיב שאמנם קירבתי אותם.

והרה״ק מקאלשיץ זי״ע הי׳ נותן טעם לשבח על כך, כי ידוע שהרר״א התפלל שצאצאיו יהיו עניים, אבל צדיקים המתיקו שבעקבתא דמשיחא יתפרנסו בכבוד ולפי שזה צריך להתקיים, נמצא שמי שתומך אותם מקרב את הגאולה, ומשיח צדקינו יכיר לו טובה, על כן תהי׳ זאת שאלתו הראשונה, ועוד, כי ידוע ומפורסם שהרר״א ביטל את חבלי המשיח, ומשיח צדקינו מכיר לו טובה יען הטיב לו והקיל חבליו ויסוריו, ולזאת חפצו עז שימדדו ישראל לצדיק הזה כמדתו וייטיבו לנכדיו, לכן ישאלם אם אמנם קירבו אותם.

כשנשא הרה״ק בעל דברי יחזקאל משינאווא זי״ע אשה שהיתה נכדת הרר״א, אמר שמקוה שעכשיו יבא משיח כי זוגתו נפלה היא עכשיו בעשירות.

פ״א אמר שאביו הרה״ק מצאנז זי״ע רצה לעשות טובה לנכדי הרר״א אפילו לאחר הסתלקותו, כי לפני חג הפסח נוסעים בעיירות לקבץ מעות לצרכי פסח, ולאחר יו״ט שאזל כל המעות לצרכי חג הפסח צריכים עוד הפעם מעות וקשה לנסוע עוד פעם בעיירות לקבץ מעות, לכן בחר להסתלק בכ״ה ניסן לאחר יו״ט, ונוסעים נכדי הרר״א עוד הפעם בהעיירות "אין דאס הייסט מען פאהרט אויף צאנז צום יארצייט" (ולמראה עיינים הוא שנוסעים לצאנז על ההילולא).

עוד יסופר שהרה״ק ר׳ אליעזר מדזיקוב זי״ע אמר פ״א לאביו הרה״ק מראפשיץ זי״ע שראה את הרר״א בחלום, אמר לו אביו כי לא יכול להיות זאת, שאל לאביו למה לא יכול להיות, אמר לו אביו כי לראות את הרר״א צריכים להיות בעל מדריגה, שאל שוב את אביו נו, וואס בין איך א שניידער, אמר לו אביו לא, אבל לראות את הרר״א דארף מען זיין גאר גרויס, ושאל את בנו מה עשה איזה דבר טוב שזכה לראות את הרר״א, אמר, שנתן את הטיליפ שלו להרה״ק ר׳ נפתלי ליזענסקער זי״ע (בן ר׳ אלעזר) נכד הרר״א, כששמע זאת אביו, אמר, אם כן כבר יכול להיות, אז מען איז

מהנה דער רבין׳ן ר׳ אלימלך׳ס א קינד, יכולים לזכות לראות את הרר״א זי״ע.

כל הזכויות שמורות ©